

T. T. G.

Nr. 6. Jaanuar 1929.

Väljaandja: Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi Õpilaspere. Peatoimetaja: Aug. Naud. Tegev toimetaja: J. Post. Toimetuse liikmed: V. Burdukov, A. Grünverk, T. Linde, E. Põderon, V. Taadler. Kaastööd võtavad vastu kõik toimetuse liikmed igal ajal. „T.T.G.” ilmub kaks korda kuus, iga kuu 1. ja 15 päeval, 12-ne lhk. suuruses.

Direktor Jaan koos 40-aastane.

Tähtpäevad on kilomeetriposteks, milleni jõutud vaadatakse tagasi möödunud teekonnale ja püstitatakse tulevasteks rändkäigeks uusi suundtähtseid. On armas siis vaadata tagasi, kui käidud teekond on sooritatud aususe ja õigluse tähe all, vaatamata võidetud ohtudele ja hädadele, mis on olnud takistuseks teel. On armas, kui tuleviku kavatsusedki luuakse õilsate mõtete tulekirjaga, olgugi et tuleviku tee on tüme ja teadmatu, täis üllatust ja ootamatust.

Heites pilku tänna, meie lugupeetud koolijuhataja hra Jaan koos'i 40-a. hällipäeval, ta möödunud eluteele, tuleb mul arvestada mõningate nappide kirjalikkude andmetega, mis on mul käepärast, rohkem küll aga nende tähelepanekutega, mis olen kogunud kuueaastase ühes-töötamise aja kes-tes, samuti nende suuliste kuuldus-tega, mis üks ja teine kord on pu-denenud jutu va- hel minu kõrvu.

Ei tahaks väita, et meie ülem- meistri hra Jaan koos'i elukäik oleks olnud kül- lalt „roosiline”, tulnud läbi elada raskeid kriisimomente, mil elujätkamisegi võimalus muu- tus küsitavaks.

Ja kolmandaks ei või jätta märkimata ka neid hingelisi kahtlemispiinu, mis tuli tal tunda üksikuil elu pöördpunktidel, eriti kui tuli tal loo- buda oma kavatses- tud elukutses- t ja valida teine, nimelt praegune tööala. Ja lõppeks, kes jutustab meile neist kohustusriika ja muutliku elu keeri- seis kujunevaist salajatest valu- ja raskushetkedest, mis jäävad enamasti ikka isiku enda tunda ja kanda!

Tuletades meelde meie auväärt juubilarit tõelikke ja oletatavaid elu- kibedusi ei või lõppresuldaadis ometi jätta konstateerimata ka ta elu röömusilmapiike, mis on kannud teda üle takistustest ja hukutavaist ku-

sest aeg ise, mil on tulnud tal teotseda avaliku elu areenil, on olnud vildakpal- geline, täis maa- ilmasõja inetusi ja revolutsiooni- de suri-muri, oku- patiooni-aja toorust ja vaba- dussõja pinget, hiljem Eesti ise- seisvuse-päevist meie päevini =- kohustusriikas, otsingutele sundiv närviline.

Teiseks ei ole olnud meie näili- kult nii tempera- mendikas juubi- laril jumaliku suurkingi - ter- vise poolest kau- geliki rahulda- valt õnniteldud, mistõttu on tal

ristikest sellesse ikka, mis loetakse alles mehe keskeaks ja kust alles hakkabki küpse mehe tüsedam ja loovam eluajajärk.

Saadaolevad andmed kõnelevad sünnipäeva-lapse käekäigust nii:

Jaan Roos sündis 23 jaan. 1889.a. Pajusi vallas, Põltsamaa klk. Viljandimaal, kus olid ta vanemad Johan ja Mari (sünd. Epru) Roos'id Pärniste talu pidajaks. Põltsamaa kirikuraamatuis on teateid, et J. Roos'i esivanemad mitu põlve, ligi 300 aastat tagasi, on elanud nimetatud talus. Kahjuks ei ole mul mingeid teateid J. Roos'i lapsepõlvest, küll aga võin märkida, et J. Roos astus 10-aastaselt kohalikku Kalana valla kooli, kus õppis 3 aastat (1899-1902), siirdudes sealt Põltsamaa kihelkonna kooli, kus viibis jällegi 3 aastat (1902-1905). 1905/6. revolutsioonilise aasta seisis J. Roos Eesti Aleksandri kooli õpilaste nimekirjas, kuna on teada, et õppetegevus selles koolis valitseva revolutsioonilise vaimu pärast jõuluks katkestati. 1906.a. sügisel tuli J. Roos Tartusse H. Treffneri gümnaasiumi, mille lõpetas H. Treffneri surmaaastal 1912. Sama aasta sügissemestril astus ta Tartu ülikooli õigusteaduskonna üliõpilaseks. Varssi aga vahetas fakulteedi ja hakkas õppima usuteadust.

Ülikoolis-oleku ajal oli ta E.U.S.-i aktiivsemaid liikmeid; praegu on ta E.U.S-i Vilistlaskogu liige.

Lõpetanud ülikooli 1916.a. usuteaduse graduateeritud üliõpilasena ja õiendanud Tallinnas konsistooriumi eksamid, tunnustati ta kiriku-õpetaja ameti kandidaadiks. Oma prooviaasta (1916 - 1917) pidas ta Kolga-Jaanis tulise isamaalase Villem Heiman'i ja Raplas õp. Joosep Liiv'a - kirjanik Johan Liiv'a lähidase sugulase - juures. V. Heiman on avaldanud J. Roos'i niigi-juba patriootilise maailmavaate peale kahtlemata oma positiivset mõju, kuid oma raudkindla usulise pedantsusega on ta mõjutanud enda juures praktiseerivat vabama usulist maailmavaatega noort kandidaati ka vastupidises suunas - on teinud talle vastikuks tolleaegse dogmaatilise, tagurlise hirmukiriku, nii et tal nii sageli tuli heidelda mõttega, kas mitte loobuda kirikuõpetaja elukutsest. See mõte teostuski lõplikult, kui J. Roos oli asunud Raplasse Joosep Liiv'a juurde, kes, vaatamata oma talupojalikule algupärale, oli muutunud täiesti harraskiriku kummardajaks.

Meil ei ole teada, kui suuri hingelisi vapustusi tuli sel korral J. Roos'il, kuid otsustades selle järele, kuidas J. Roos'i Tartu tütarl. gümna. juhatajana tunneme, kus pisemadki juhtumised löövad lainetama ta tundeliku hinge, võime vist küll tõenäolikkult konstateerida, et enne seda, kui ta pööras selja rahva õpetaja kutsele, elas ta läbi õige tunduvaid kahtluse- ja heitluse-piinu.

1917.a. sügisel leiame J. Roos'i Paide tütarlaste gümnaasiumi ja tolleaegse Paide linnakooli eestikeele õpetaja kohal. Paar nädalat pärast koolitöö algust valitakse J. Roos mõlemate koolide kuratooriumi esimeheks ja mõlemate koolide juhatajaks, millisesse ametisse jäi kuni saksa okupatsioonini. Siis tagandati ta kui Saksa riigi vastane ametist kindral Seckendorfi käsul. Hiljem taheti ta arreteerida, mispärast pidi viibima 3 kuud maapaos. Pärast sakslaste võimu langemist, 1918.a. lõpul avati uuesti Paide keskkoolid ja J. Roos jäi Paide tütarlaste gümnaasiumi juhatajaks ja eesti keele õpetajaks kuni 1923.a. augusti kuuni. Paide miirgine rabasoode kliima (teatavasti ümbritsevad Paidet kolmest küljest lalaldased sood) mõjus J. Roos'i tervisele väga halvasti, nii et ta sageli vaevles töve küüsis ja mõnd aega end isegi välismaal pidi ravitsema. See asjaolu nõudis tingimata elukoha vahetust. 1923.a. suvel kui J. Roos kooli vahaajal kosutas end Elva osoonirikastes metsades, tehti talle tungiv ettepanek tulla Tartu tütarlaste gümnaasiumi juhatajaks. Hra J. Roos kaalus tükk aega ettepanekut teades, et Tartu tütarlaste gümnaasium on õpilaste arvult suurim Eesti Vabariigis, mis nõuab juhatajalt suuri pingutusi; ka kahtles ta tulla kuulduste põhjal, mis rääkisid õpilaste distsipliini puudusest ja õpetajate omavahelistest intriigidest. Lõppeks võttis ta siiski vastu pakutud koha, ja 1923.a. augustist ongi ta T.T.G. juhatajaks.

Paide ajajärgust olgu nimetatud veel niipalju, et ta siit leidis endale armastusväärilise eluseltsilise neiu Linda Sillaots'a isikus, kellega abiellus 9. sept. 1924.

Paide tütarlaste gümnaasiumi asutamine ja noore kooli arendamine lan-
geb J. Roos'i kasvatusliikude teenete nimestikku. Ka võlgneb Paide selts-
kond Talle tänu aktiivse osavõtu eest Paide seltskondlike organisat-
sioonide elust.

Asunud Tartusse, algas J. Roos järelejätmatult töötama selle kooli
korraldamisel, kusjuures tal algusest peale kuni tänaseni on olnud sil-
mis pea eesmärk: kooli tasapind võimalikult kõrgele!

Esijoones tuli suurt rõhku panna tunnustatud korra loomisele koolis.
See ei olnud kerge ja kutsus välja esimesil aastail isegi tugevat opo-
sitsiooni meeleolu endise korraga harjunud vanemais õpilasis. See järe-
le tuli kõvendada järk-järgult kooli õpetuslikku külge, kus hra direktor
pidi esitama nii õpilasile kui õpetajale tõsisemaid nõudmisi. Ka see ei
läinud läbi libedasti, vaid siingi tuli võita raskusi suurte pingutuste
abil. Ometi kadusid igasugused lahkhelid õpetajaskonnast, mis valitse-
sid ennem selles rohkearvulises peres, ja 1925.a-st peale töötab õpeta-
jaskond täielikus kooskõlas. Arvan, et hra direktori otsesus kaotas iga-
sugused lahkarvamised. Direktori enda eeskujulik õppetöö sai aga eesku-
juks ja virgutajaks paljudele õpetajale.

Edasi hakkab uus direktor kõikülgselt arendama õpilaste isetegevust
nende omavaheliste organisatsioonide loomisega ja elujõuliseks arendami-
sega. Õpilaste huviringid, kirjandusringiga kui kõige vanemaga eesots-
sas, T.T.G. Õpilaspere, kooli kooperatiiv, käesolev ajakirigi jne. kõne-
levad kõik sellest järelejätmatust õpilaskogu seesmise organiseerimise
tööst.

Ka kooli majanduslik külg on saavutanud dir. J. Roos'i mööduka öko-
noomilise arvestamise tõttu vastava stabiilsuse, vaatamata sellele, et
koolis on tehtud põhjalikke remonte, ümber- ja juurdeehitusi, soetatud
rohket arvul koolimööblit, hinnalisi õppeabinõusid, loodud rikkalik koo-
li raamatukogu jne.

Ei ole sugugi liialdatud, kui ütlen, et Tartu tütarlaste gümnaasium
on J. Roos'i kuueaastase juhendamise all tõusnud mitmekülgsele sellise
kõrguseni, et ta võib seista väärilisel kohal mitte üksi Tartu keskkoo-
lide, vaid kogu Vabariigi keskkoolide reas. Sellega ei taha ma öelda, et
oleks saavutatud mingi täiuslik maksimum, kuid ometi on ju kõigil ka
teada, et direktor J. Roos'i elutöö ju alles jätkub, kuna ta on kõige
jõurikkamas meheas, ja, loodan, et kui ükskord hra direktor J. Roos on
jõudnud selle kooli juhatajana, mida kõik T.T.G. õpetajaist ja õpilasist
kahtlemata soovivad, oma 50 a. juubelinii, siis võib rääkida kõigest sel-
lest palju rõõmustavamal keelel.

On teada, et kui keegi isikuist, kellele on osaks saanud midagi luua,
juhtida ja korraldada, suudab täita oma ülesanded rahuldavalt või hästi,
siis mängivad selles kahtlemata oma osa isiklikud vaimuomadused, kui ta
ei ole mitte mingi karjerist, kelle hiilguse-aeg on ometi lühike nagu
lendaval komeedil. Seetõttu ei ole vist üleaarne, kui heidame pilgu ka
meie lugupeetud juubilaris isiku-maailma ja katsume selles fikseerida
mõned iseloomulikke jooni.

Eeskätt pean mainima J. Roos'i kui suurt rahvusliku mõtte pooldajat
ja tulimeelset eesti patriooti. Selle kõrgeväärtsliku omaduse sünnipära
tuleb küll otsida Paala väljadel asuvast Tani talutarest, kus J. Roos'i
esivanemad sajandite kestel on sisendanud enesesse ja oma järeltulijasse
seda eesti tõuverelist ürgjõudu, mis ei murdu mingi võõra võimu surve
all ega kõrvalistel kõigutavatel mõjutistel. Seda kõrgeväärtslikku oma-
dust on aidanud kasvatada ka eesti rahva valulaps - Eesti Aleksandri
kool, vabameelne Hugo Treffneri gümnaasium, rahvuslik üliõpilaskoondis
Eesti Üliõpilaste Selts, manalasse varisenud suur rahvuslane V. Keiman
ja lõpuks ahelaid purustav ja iseseisvust otsiv Vaba Eesti ise.

Tõeliseks ei või jätta nimetamata J. Roos'i koruldast temperamenti, töö-
energiat ja liikuvust, mis samal ajal on ühenduses võimalikult hellade
tunde-vibratsioonidega. Ei ole tunda ta juures kunagi loidust, väsimust,
ükskõiksust, hoota olekut: alati töövalmis, tuline, kiindunud asjasse
ihu ja hingega - olgu jaatavos või eitavas mõttes. Alati minuti peal teo-
valmis, täpselt konal, igal pool liikuv, ergutav, kõiki-nägev, kõike-juh-
tiv, mis vähegi puutub ta konustustesse. Selles mõttes võib ta esile kut-
suda loiemas iseloomus koguni imestust, mõni võib näha selles isegi tea-

tud pealekäimist, liialdatud püüdu või muud. Seejuures on ta igas pi-
semas kui asjas väga hell, iga asi suudab panna liikuma ta tunnete -
ja mõtete-maailma; "võtab liialt südamesse" - öeldakse sel puhul. Ja
kui on juhtunud midagi meelevastast, siis näeme oma direktorit käivat
tõsise näoga. Kuid see ei kesta kaua, sest varssi loeme direktori näolt
asja kiiret lahendust ja koos sellega leiame sealt temperamendikat elu-
rõõmu.

Kolmandaks võime hinnata J. Roos'i isikus ta lihtsust, otsesust, ava-
meelsust, seltsimelikkust. - J. Roos-ei ole isik, kellele on raske ligi
pääseda. Alati ja igal pool võib talle oma asja ära seletada, olgu see
kas või kõige lubamatum eksimus. Avameelsus on ta paremaid omadusi, mis
hoiab vankumatult koos nii õpetajas- kui õpilasperet. Mees mehe vastu,
suu suud vastu - kõik siidamelt ära, olgu siis kas või käreduisigi sekka,
kuid nii on ikka kõige parem tee asja lahenduseks; kokkulepe on kahtle-
mata saavutatav.

Võiks veel mainida ta tervet, positiivset, romantikasse kalduvat ma-
ilmavaadet, karskust ja kainust. Kuid kohtlen, et lähen lõppeks liiga in-
tiimseks, seepärast lõpetan.

Kuid nagu igal inimesel on oma maania, oma kirg - nii ei puudu see ka
hra J. Roos'il. See kirg on J. Roos'il - ta raamatud. Kardan, et mõne
aasta pärast teeb isiklik raamatukogu hra direktori elamise ta avaras
korteris kitsaks. Näakimata uudiskirjandusest on hra J. Roos'il kalduvus
soetada endale haruldasi rariteete, mille rohkuse poolest on ta esimesi
kodanikke Eestis; isegi ülikooli ja arhiiv-raamatukogu ei sisalda kõiki
neid haruldasi eksemplare, mis on J. Roos'il. Neid hankida ei ole kerge
vaev; ainult liikuv ja juhtumisi - tabav isik võib neid sellel arvul
kokku muretseda, kui neid on J. Roos'il. Selleks on näinud J. Roos palju
vaeva, sõites sageli pikki teid mõne-raamatu omandamiseks, võttes läbi
nagu tiheda noodaga terved maakonnad, kasutades pisemat kui junust. See
raamatute- maania on aga kiiduväärt maania, mis peaks olema paljudelgi
meist. Sellele maaniale võlgneb tänu ka meie kooli raamatukogu, mis on
suurim eesti keskkoolide raamatukogudest ja rikkaim haruldaste eksem-
plaride poolest. See maania on põhjuseks isegi erilisele eesti keele
õppemeetodile, mis viib õpilasi isetegevusele, algoriinaalide lugemise-
le ja tõdede otsimisele raamatust - iseenesest üpris tervitatav nähe.

See maania on lähendanud ka meie juubilarid nendele aladele ja nende-
le organisatsioonidele, mis teevad tegemist kirjanduskultuuriga. Nii lei-
ame meie oma direktori teotsemas Eesti Kirjanduse Seltsis, kus ta on ol-
nud pikemad aega Seltsi abiesimehe auväärtisel kohal, mis aga Seltsi
esimehe vanaduse ja vähese liikuvuse tõttu on seesama, mis olla esimehe
kohal. Samuti leiame J. Roos'i teotsemas Akadeemilises Emakeele Seltsis,
Opetatud Eesti Seltsis, Kirjanduse sihtkapitali nõukogus, kirjanduslik-
kudes juri'des, uute keskkooli eesti keele õprekavade komisjonis jne..

Ka ei ole ta hoidunud tagasi teiste organisatsioonide tegevusest,
millel on ühendust eesti kultuuri-elu edendamise, alates juba üliõpi-
laspölvest. Oma kodukiirkonnas Põltsamaal on ta teinud alaliselt hari-
dustööd, haplas oli ta Haridusseltsi asutajaid ja juhtivaid jõude, samu-
ti Paides ja lõppeks ka Tartus, kui kohustused vähegi lubasid.

Oma kodukoht Põltsamaa, - mida ta kunagi ei unusta ja mida ta olgu
pikemal või lähemal õppetöö vaneajal ikka külastab, on olnud talle lem-
mik-maakeseks, millest ta on kirjutanud isegi väikese uurimustulemuse
raamatukese "Põltsamaa minevik", 1914.

Nii oleme heitnud pilgu lüüdnalt sellele teekonnale, mille on meie
lugupeetud juubilar, jõudes kilomeetri postini, kuhu on kirjutatud nr.
40. Kuivõra on õieti nähtud see teekond minu poolt ja kui tõtruult
on selle kirjutus edasi antud, seda otsustab muidugi kõige paremini au-
väärt juubilar ise, kuid loodan, et olen siiski suutnud kujutella mõne
joonegagi tõtt. Ja see tõde ei ole mitte kurb tõde, vaid on täis elu, ilu,
valu - seda elulist kolmikut, mis saadab iga õilsat meest ta eluradadel.

Järgnevad kilomeetripostid 41, 42... kuni 50-ni, 60-ni, 75-ni ja ikka
nii edasi, mil järele on paras peatuda ja tagasi vaadata käidud teele.

Ja mida siis soovime meie, lugupeetud kolleegad ja armas T.F.G. õpi-
laspere, oma juhile ta aupäeval!

Uusi sihte on meil raske näidata ja tähiseid teele püstitada, mida mööda käiks meie juubilar, kuna tunneme, et ta on meist pea võrra kõrgem, seega kaugemalegi nägev kui meie ja on osanud alati isegi õieti leida oma tee. Meie aga pigistame tänutundes ta kätt ja saadame ta 41-le elukilomeetrile, lootes kuulda temast 50-dal, 60-dal, 75-dal, 80-dal jn kilomeetrite vahepunktidel sellaseid jõulisi sõnu, mille ees kaivatuvad kõik need väetid sõnad, mis töin esile siit kõnetoolilt.

Teod räägivad menest, teod hindavad meest, teod raiutakse kultuurmälestistesse, tegudest räägivad aastasajanded ja tuhandeid lapsed, lapselapsed ja õilsad järeltulijad.

Elagu meie juubilar!

Elagu, elagu, elagu!

Aug. Raud.

=====

H a r i t e e t i d e j ä l l i l .

1935. a. suvel soovitasime hra direktoriga Sillamäel. Sillamäe oli siiski vaiksemalt mereäärseid soovituskohti kogu maailmas: võis olla terve suvi paljajalu ja kraeta - see ei eksitanud kedagi, sest avar oli rand küllalt uitmiseks, ilma et oleks kohtanud ainustki tuttavat või võõrast.

Inimeste järele ei olnudki tarvidust. Oli küllalt tegemist loodusega - merega, tormiga, lainetega, rannakividega, hallide kajakatega ja sõnatute kaluritega.

Maastik võlus ja köitis. Ääretu meri kandis päeval kohmakaid laevu ja valgeid purjesid, süleles pilverünkaid ja suudles päikest, kui see loojenes merre. Nändrahnud mererannal tõusid puie kõrguseni, tormised lained purustasid kive ja kandsid liiva rannale. Päike jagas kõikjal kiiri. Akaatsiate ja sirelite küllusesse uppusid järskrannikul suvilad, nende hulgas mõned õige suured ja omal ajal kaunitegema ilusad, nüüd aga

nabindranath Tagore "Gitanjalist."

I.

Kui minu syda on kõva ja kuivand, tule minu yle halastuse vihmaga.
Kui kadus arm minu elust, tule minu yle laulu tormiga.

Kui kõrav töö, myra minu ymber tõuseb, mind vabastab Toonela ahelaist, tule minu juure, vaikimise isand, oma vaikuse, rahuga.

Kui poeb varjule minu kerjav syda, peidetuna nurgas, murra uks, minu kuningas, tule kuninga märgiga.

Kui kirg pimestab hinge pettuse ja tolmuga, oo, sina pyha valvaja, tule valguga ja äiksega.

II.

Ei ole mitte enam päev, varjud on langenud maha. On aeg minemaks jõele, täitmaks kruusi.

Õine õhk on tiine vee tumedast muusikast - see kutsub mind hämarusse välja. Yksikul tänaval läheb keegi mööda, tuul on paisul, lained keerlevad jões.

Ma ei tea mitte, kas ma ialgi pöördun tagasi kodu poole, ma ei tea mitte, seda toob mulle vastu junus. Sääl jõe ääres väikses paadis mängib tundmatu oma flöödil.

III.

Kas ei kuule te mitte ynt vaikivat sammur? Ta tuleb, tuleb, ikka tuleb ta igal tunnil, igal ajal, igal päeval, igal ööl, ta tuleb, tuleb ikka tuleb ta.

Nii mõndki laulu olen ma laulnud nti mõningal meeleeolul, aga kõik minu helid kuulutasid ainult: ta tuleb, tuleb, ikka tuleb ta.

Päikeselise aprilli lenkavail päevil, metsateel: ta tuleb, tuleb, ikka tuleb ta. Jõulüööde vihmases udus pilvede piksevankril, ta tuleb, tuleb, ikka tuleb ta. Murest muresse käib käib tema samm, mis surub minu sydant ja tema jalgade kuldne jälg lööb lökkele minus rõõmu. Saksa keelest E.T.

=====

sõja tagajärjel usteta ja akendeta, mahajäetud ja viletsad nagu nende endised laialoomulised elanikudki - vene pagulased väljaspool kodumaad.

See oli Sillamäe, mille võrratut õhku ei rikkunud siis veel „A./S. Hootsi õli sündikaadi” korvinate suitsu ega läbistunud ta jumalikku rahua ja õist vaikust vabrikutöölise viinamiirgine laul.

Muidugi mõista võtsime merelt, päikeselt, maastikult kõik, mis nad anda võisid. Töötegemine, s.t. lugemine ja kirjutamine sel ajal oli iseenesest mõista kurjast. Seda kinnitas hra direktor, lugedes „Postimehes” ilmuvat M. Metsanurga „Valget pilve”.

Tormisel ja pilvisel ilmal jäin ma esialgu alati üksinda. Kodurahvas ei tulnud hämmelele välja. Kui ma siis hra direktori poole läksin, oli see juba ammu kodust läinud.

Esialgu ma ei teadnud, kuhu ta oli läinud, kuid kogenesin ja teadsin: hra direktor oli siis rannas. Sain teada ta alalise asukohaqi: see oli kord siin, kord seal hiigla randrahnude vahel, kus meri pildus kõige vihasemaid laineid ja kus kohin oli kõige suurem.

Seal ta siis istub ja vaatab merd ning mõtleb omi mõtteid.

Lähnen sinna.

„Kas need ongi nüüd need bronto- ja intiosaurused?” küsib ta, viibates käega merele, lausrannikule rulluvalle murdlainetele.

„Need samad,” vastan.

Lähnen kaugemale, istun ja mõtlen ka omi mõtteid.

Ühel päeval ta ennustas, et homme-ülenomme tuleb vihma. Püüdsin sellele vastu rääkida, kuna minu arvates oli selleks tunnuseid vähe. Ise aga teadsin: nüüd, pögan võtaks, siiski tuleb. Selles asjas märkasin juba ammu, võis hra direktorit usaldada enam kui metobsi (Tartu Ülikooli meteoroloogia observatooriumi).

Nii oligi.

Hommikul tuleb direktor meile ja ütleb:

„Täna läheme Vaivarasse (ligem kirikumõis).”

Kuna Vaivara asus eemal 7 - 8 klm., siis pärisin, et miks just sinna ja seesuguse poolvihmase ilmaga.

Ta vastab:

„Häid jumala päevi kasutame rannas, s.t. neid päevi, mil on kuum või torm. Aga kui ei ole seda ega teist, siis matkame ja otsime rariteete.

„Rariteete”, küsin, „kas neid siis ikka veel kusaqil peaks leiduma?”

„Tarvis otsida!”

Tuletan meele: juba nädala pärast peale Sillamäele asumist oli direktoril teada selle asula kultuurajalugu ja geograafia. Ta teadis, kes oli ligidal ja kaugel arenenum põllumees, kes kirjanikke, kes riigitegelasi, milliseid intelligent jõude oli annud ümbrus jne. Eriti uuris ta, kes olid siin ärkamisaja tegelasi.

Õieti oleksin pidanud tegema need ülesleidused mina kui see, kelle

Elu on pyha ...

Elu on pyha. Me armastame elu. Kunst on pyha. Me kummardame seda. Miski piiritelu ei kesta kauemini sugupölvist ega miski töde igavesti. Elu tarkus on elu jätkumises. See siis on meie ainus eesmärk: vaimline vabadus kõigi arvustamises. Me ei tunnusta autoriteete, sest nad on meie jaoks pelgurid elu ees. Vaadake: kui ilus on noor maa, millist jõudu täis! Tulge, ärge kartke: teid on määratud looma uut ja suurt. Katkestage rõngas, mis puserdab sydameid: olge o m a I s e, tunnustage E l u !

Soome keelest E.T.

=====
T.T.G. Reaalteaduste-ringi raamatukogu

on a v a t u d

igal teisipäeval ja reedel peale viienda tunni.

=====

erialale niisugune asi otse kohustata, kuid see oleks „töötegemine” puhkuse ajal ja seega „kurjast.”

Leppisime kokku nii: mina lähen uurin läbi Vaivara algkooli õpetaja ja kooli-raamatukogu, „nii mööda minnes”, aga direktor läheb Vaivara kirikumõisa.

Ma ei leidnud Vaivara koolimajast midagi, mis oleks kõõlnud eriliselt mu tähelepanu, olgugi et seal oli palju raamatuid, mis õpetaja oli „välja praakinud” ja lubas tulle visata; seda oli ta juba teinudki. Nii tulin ära ilma milletagi.

Kui ma hra direktorile Vaivarasse järele jõudsin, märkasin, et ta nägu, riided ja käed olid kannatanud tolmu käes. Sain aru: ta oli teinud kusagil pööningul puhta tööd.

Nii see oligi.

Paljud ärkamisaja intelligendid omasid omaaegse Eestisse puutuva saksa- ja eestikeelse kirjanduse, kuid noorem põlv, nende järeltulijad ei oska või ei taha tunda selle nüüdist - väärtust. Sellepärast heidetakse kõrvale nii mõnigi rariteet, mida otsitakse õigestkätest tikutulega.

Tuleb arvestada seda, et rariteete pole palju, neid juba tuntakse ja otsitakse; kuid siiski leitakse veel, ja ma imestan, et neid leitakse.

Sel korral rikastus hra direktori rariteetide kogu väga tähtsa kultuurajaloolise väärtusliku raamatuga: G. Merkel - Die freien Esten und Letten.” Seda raamatut näidati meile ülikooli geograafia kabinetis klaasi all.

Mu asjaajamist Vaivara koolimajas tahtis direktor revideerida, seepärast läksime sinna tagasi. Ta tõendas, et temal käesolevate andmete järele seal midagi peab olema, sest endine Vaivara mõisa omanik K. olevat

Gotthold Ephraim Lessing.

(Neljapäevane kõne 16.I.1929).

Tuletagem meele täna kuulsat töö ja selguse kuulutajat Gotthold Ephraim Lessing'it, tema 200-aastase sünnipäeva puhul. Ta ei kuulu mitte yksi saksa suurimate meeste hulka, vaid tema kuulsus ulatab kaugemale üle tema kodumaa piiride.

Gotthold Ephraim Lessing sündis 22. jaanuaril anno 1729 Kamenzis Saksamaal. Omast noorusest alates suundub tema elu võitluse sihis. Nagu ta ise omas sisemuses oli võitleja natuur, nii ka tema elu oli vaid võitlus. Nii kui kõigi idealistide ja suurem osa kunstnike elu on tuuletallamine, sellane oli temagi elu. Elav ränduri vaim kandis teda vaba kirjaniku tuulisele teele. Ta rändas linnast linna, ning kuskil polnud tal kaemat pysi. Elatades end ainult oma suletöist sattus ta raskesse majanduslikku seisukorda, elades peost suhu, pidi ta sageli kannatama nälga. Sellegipärast ei tulnud kellelegi mõttesse teda nimetada väike-kodanikuks, päevargaks või mustlaseks. Ainukene varandus, mida ta iial oma elus omandas, olid tema raamatud; neidki pidi ta myyma mitmel korral.

Lessing'i elav iseloom ihkas seltskonda ja liikumist. Kuni oma vanaduse aastateni oli ta rõõmus tantsija ja osav vehkleja. Mitmekesine oli see seltskond kus ta viibis. Näiteks Breslaus istus ta õhtuti ohvitseridega mängulauas. Kaaslased, millega ta iial puutus kokku, armastasid teda väga. Tema olemuses oli midagi, mis köitis kõiki inimesi. Nii ebamuusikaline kui ta ka oli, nii ebaerootiline ilma yhegi kalduvusteta millesegi kunstisse, oli siiski temas midagi Mozatilist, midagi tantsijaliku liikuvat, helget ja rõõmsat.

Lessing'i välist isikut kirjeldatakse umbes järgmiselt: kasvult oli ta keskmine, midu uhke ja ilus mehe-pea lokkis juustega, mis kunagi ei muutunud halliks. Tema silmis oli öllis sära, mis tunnistas tema sisemist jõudu. Sõbrad rääkisid tema silmade „kõtkavaatest.”

Kuigi ta kogu oma elu oli piirat sõpradest ja tuttavaist, kunagi ei langenud kurba üksindusse, siiski oli midagi traagilist tema elus. Oma elu võitluses pidi ta siiski lõpuks alistuma elule ja saatusele. Kõik õnne, mis puistas saatuse tema elusse, võttis ta tagasi tema elu viimaseil aastail. Pääle 7-aastase sõpruse ja armastuse abiellus ta Eva Königiga aastal 1778. Ta oli ise 47 ja Eva 40 aastat vana. Kuid nende

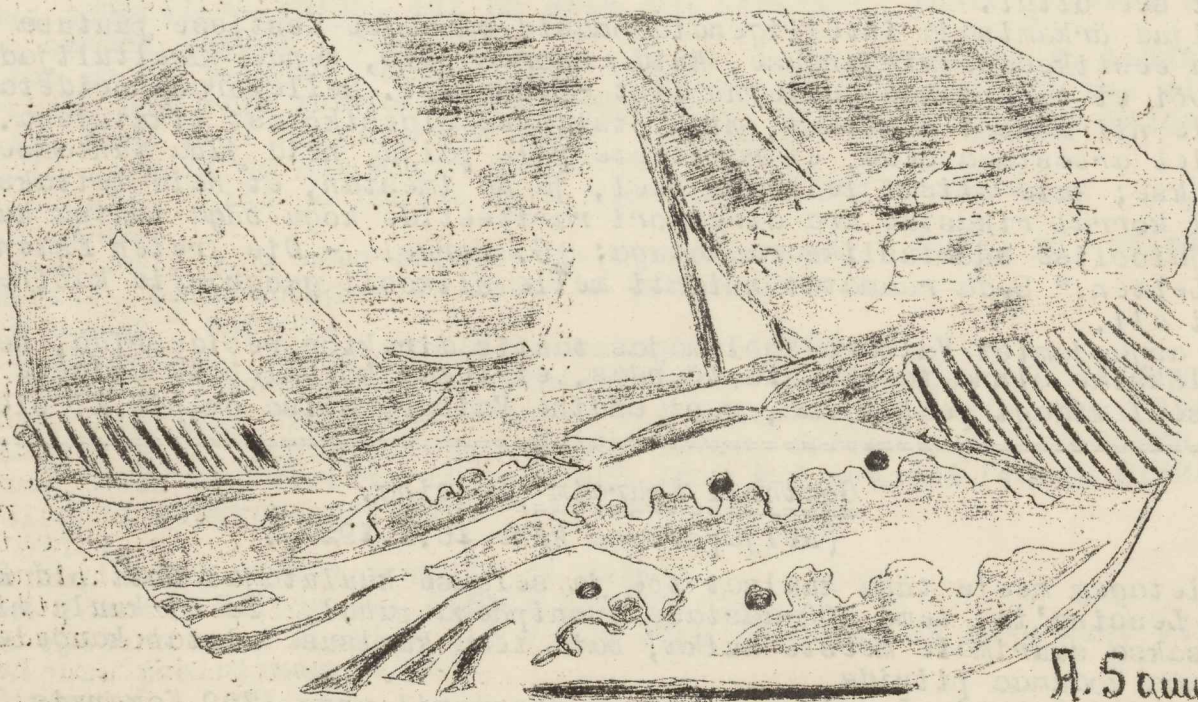
kinkitud omal ajal koolile suure raamatukogu. Kuid sõjapäevil olevat raamatud siiski laialikantud, ja ma nägin seda ise.

Kuid direktor „vaatas“ veel kord need tulesurmale pühendatud raamatud läbi ja leidis Kreutzvaldi „Sipelga“. Seda oli õpetaja tahtnud visata ammugi tulle, aga imelikul kombel pääsis temagi huvitava sümbioosi tõttu: nimelt oli ta köidetud kokku ühe venekeelse tõlgitud raamatuga, mida veel ei tahetud ära visata.

Nii me käisime ja nipernaaditasime läbi kõik kihelkonnad Virumaal, välja arvatud üks, mis asub kaugel liiklemiskeskusist iirgmettsade ja soode taga.

K.

„F o r m .“

A. Saunaa

abieluvõnn oli väga lühike, kestis vaid paar aastat. Aasta pärast kaotas ta väikese poja ja järgmisel aastal suri tema abikaasa. See raske saatuse löök andis tema elule lõpliku noobi. Siit peale hakkas tema elu libisema languse suunas. Vaiksel ja kaebamata, kandes rahulikku maski, leinas ta oma esimest ja viimast armastust, mida leidis ta alles neljakümneandis aastais. See valus noop hävitas tema unke sydame - tema fyy-silise isiku, ning ta suri 52 aasta vanaduses anno 1781 Braunschweigis.

Gotthold Lessing'it võib nimetada värskeks tuuleks, mis puhus läbi tumeda ja tolmuse sajandi - ta oli 18. sajandi puhastaja. Kuigi ilalgi valitseb rumalus ja segadus, siis kõlab uuesti hyyd Lessing'i järele. See olgu tema igavene hauakiri.

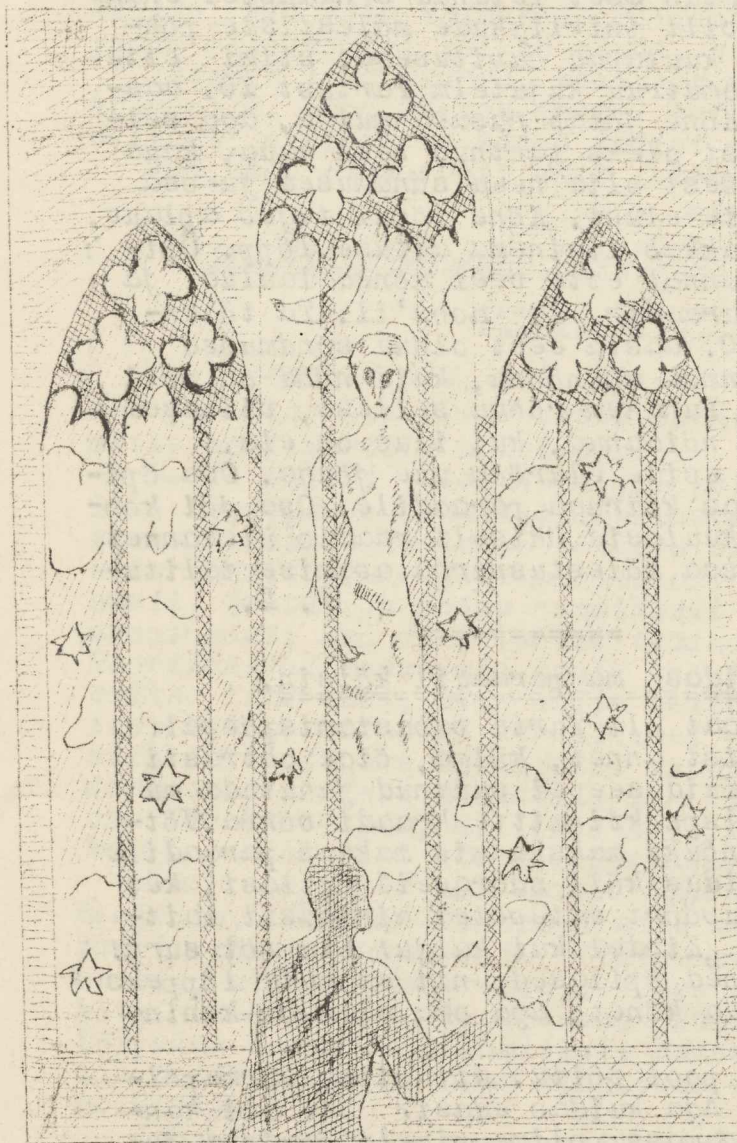
Pole yhtki kunsti ega teaduseharu, kuhu poleks ulatanud tema elav vaim. Ta evis haruldasi teadmisi teoloogias, filosoofias, filoloogias, esteetikas ja kirjandusajaloos. Ta oli saksa vaimuvabaduse ja human-suse eest võitleja. Seejuures oli ta ehtne luuletaja ja särav stiili-kunstnik. Ta mõistis barbaarsest saksa keelest lihvida hiilgava teeman-di. Proosastiil on tal pildirikkamaid ja poetilisemaid stiile saksa kirjanduses yldse. Tema stiil on individuaalne ja vaba igasuguseist liialdusist. Ta ytleb ise stiili kohta, et igal inimesel peab olema oma stiil, nii nagu igal on oma nina. Tõde annab stiilile ehtsa läike. Tõde ja selgus - need on Lessing'i stiili saladus. „Suurimas selguses on suurim ilu.“

Lessing'i suurim tähtsus seisab tema kriitilisis teoseis. Teda peetakse esimeseks uueaja kriitikuks Euroopas. Uue teerajajana kunstis on ta saanud kirjanduse reformaatoriks. Oma seadusist kunstide kohta räägib ta „Laokoonis“ ja „Literatuurkirjades.“

„N ä g e m u s .”

Tartu vabastamispäeva aktus

1. jaan. 1929.

H. Liius.

„Ligemal, Jumal, Sull!” mille vaikne kurbus ka kõige pealiskaudsemad õpilasi tummas palves- ja tänutundes seisatama paneb. See hetk on tänu-

Omas olemuses on ta siiski rohkem kriitik ja vaatlaja kui poeet. Sellest jutustab üks anekdoot. Kord Breslaus viibimise ajal tabanud teda väga raske haigus, Peaaegu lootuseta lomanud ta surmavärvade ees, kuid tema juures viibiv arst märganud Lessing'i näos imelist põnevat ilmet. Ta küsinud Lessing'ilt, mida ta mõtles sel hetkel. Lessing vastas: „Ma olen huvitet teada-saada, mis sünnib minu hinges suremise ajal.”

Lessing'i terava sule eest ei pääsnud keegi kõrvale. Tal oli isegi julgus kritiseerida prantsuse suurt kirjanikku Voltaire'i ja osavust pilgata seda suurt iroonia-vyrsti. Juba 20 aastaseks eitis Lessing oma kuulsuse ja püsis sellasena kuni oma surmani. Oma ajal oli ta maailma-kuulus ja jumadet Saksamaal. Tema surma puhul leinasid kõik. Gleim pani oma kaebuse värssi: „Saagu valgus, ytles jumal, ja Lessing syndis, Saagu pimedus, ytles jumal, ja Lessing suri.”

Kõike seda austust mis oli sakslasil Gotthald Ephraim Lessing'i vastu tema eluajal ja pääle tema surma võiks kokkuvõtta Schiller'i sõnadega: „Eluajal austasime sind kui jumalat. Nüüd, kus oled sa surnud, valitseb Sinu vaim yle vaimude.”

Lilli Tasso.

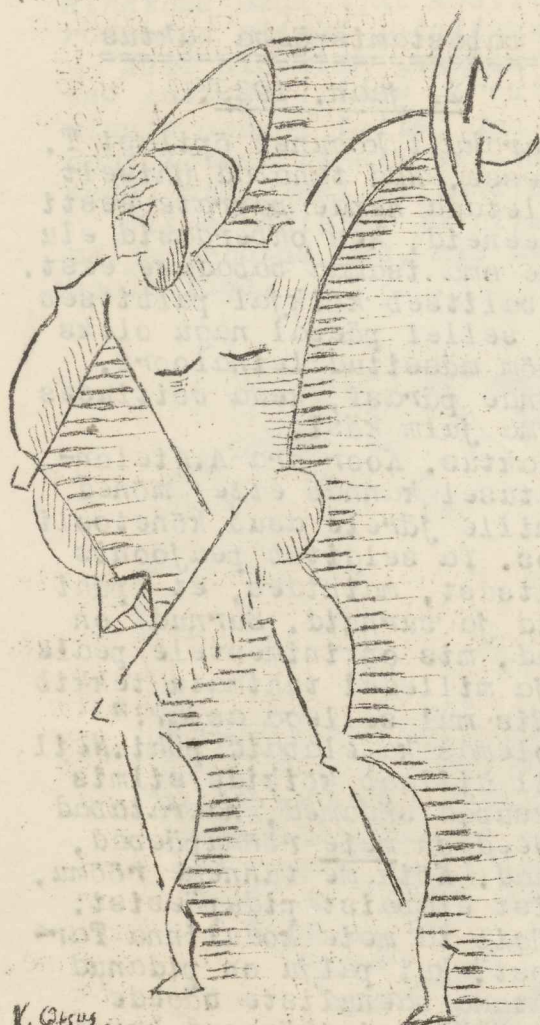
=====

Juba varakult koguneb õpilasi T. T. G. ruumesse. Nad tahavad ühiselt meelde tuletada nende vaprate eesti poegade teeneid, kes ohverdasi elu ja tervise oma isamaa vabaduse eest.

Muidu valitseb kõikjal pulbitsev elu, kuid sellel päeval nagu oleks see elurööm mässitud leinaloori. See on nende pärast, keda võitluses tabas surma julm käsi.

Algab aktus. Koor hra A. Nieländeri juhatusel kannab ette mõned laulud, mille järele asub kõnetooli dir. J. Noos. Ta selgitab peajoonis päeva tähtsust, mainides, et pühi on elavaid ja surnuid. Surnud on need pühad, mis on inimestele peale surutud ja millelel tahtmatu tekitab tunne: „Mis mul sellega asjar!” Kuid on olemas ka elavaid pühi. Neil pidupäevil hiilgab kõikide silmis rööm, tuksuvad südamed, naeratavad huuled. Need on meie röömpäevad, meie pühad. Kõik me tunneme röömu, röömu neist elavaist pidupäevist. Edasi räägib ta meie kodulinna Tartu ajalooast, kui palju on pidanud see kannatama vaenuliste hägude rüüstamist. Üksteistkümmend korda on see sündinud, ja enamlased tegid seda 10 aasta eest 12 korda. Siis astusid välja vaprad mehed, kaitsma oma kodukollet, seades vaenlastele valliks iseene. Mõnigi pääsis eluga, paljud langesid.

Neid mälestatakse leinalauluga

V. Oksa

hümn meie vabastajale.

Nüüd asub kõnet pidama hra A. Laar. Ta räägib Tartus aset leidnud sündmusist enamlaste päevilt isiklike mälestiste põhjal. Kõik kuulavad huvitusega; silmi ette kerkib loomutruu kujutelm Tartust 40. aasta eest. Kõne jätab rusuva mulje, aga sellegi pärast oleks tahtnud veel kaua, kaua kuulata, sest olid need sündmused ju osa meie eneste elust. Kõne lõpul tugev aplaus.

Nüüd hakkab liginema aktuse lõpp. Õpilaskoor kannab ette veel mõned laulud ja lõppsõna-hra dir. J. noos'il. Ta tähendab, et 40. aasta eest olnud sündmused näisid hirmsa unenäona, kuid nüüd on meil vabadus! Tundkem rõõmu sellest, viimased aastad on näidanud, kui ilus on elu.

Tungib esile elurõõm uue jõuga. Osa õpilast ruttas kiiruga paraadile. Osa jäi kooli; need kuulasid ühiselt raadio ülekannet krediitkassa mälestusnurga avamise talitusest.

T. L.

=====
Kuidas ma paraadil käisin.
=====

Taevataat oli Tartu vabastamispäeval toda kallist annet, külma, õige ohtrasti jaganud. Kuid see ei suutnud jahutada mu tuju keemispunkti mitte kraadi võrra. Võtsin siis nõuks maksu mis maksab paraadile minna. Leidus küll sääraseid õpilasi, kes seda kiiduväärt ettevõtet hirmsasti laitsid. Aga: „Kindel kui kalju! Elu või surm!

„Paraadile“ saab mindud!” Tulid veel mõned õpilased, nii et meid lõppeks oli kuus. Raadio kaudu küll võis kuulda kõnet, aga oma silm on kuninga, sellel juhtumisel ka kõrv.

Läksime, Julge päälhakkamine on ju pool võitu. Nii siis, surmapõlgusega edasi, hm - njaa, kerge öelda! Aga kuidas edasi? See oli kangesti keeruline küsimus. Ees tihe rahvamass, olime nimelt jõudnud juba Kääni tänavale, ja üle inimeste peade - see oleks vast „veidi“ raskelt läbiviidav. Mul siis äkki tuli meelde: kõik teed viivad Rooma (nüüd muidugi Raekoja esisele). Eks siis teist tänavat pidi. Ainult too oli täbar, et sõrmeotstes ja varvastes oli õige ebamugav tunne. Ärge arvake, et minul üks! Teistel ka. Keegi vaid ei julgenud avaldada seda. Nüüd läksime üksteise järel, hanemarsis piki Raekoja tänavat, sealpool küljes kus need pangad on; või on selgem kui ütlen, sealpool, kus Tõnnisson'i äri peeglid on - siis, minu arvates, kindlasti igati võib orienteeruda, mida rohkem me edasi „trügisime“, seda tihedamaks läks inimestehulk. Ma peale seda võin nüüd päris selgesti kujutella rahvastate rändamist (ajaloos, mitte füüsilis, nagu vast minu klassis mõni arvab). Seda ei tule mitte rumaluse arvesse panna! Taevas hoidku, see on sula „professorlik“ stiil, sest kelle mõtted viibivad kõrgemais sfääres, sellel pole aega tegeleda maiste muredega. Aga päevakorras tuleb edasi liikuda. Meil samuti Raekoja platsil, muusika mängis marssi, ja et mu jalges see pahaendeline tunne ikka enam ja enam maad võttis, siis hakkasin marssima. Teised samuti, ja nõnda jõudsime edasi. Oli vabaduspüha. Igatanes aga nende isikute jalad, kes läheduses seisisid, küll vabaduspüha ei võinud tunda, sest kuus paarit koibi jalutasid neist kindlas taktis üle.

Kuid meie suurte pingutustega arvestamata, ei näinud me sest ilust ja aust muud midagi kui paari tosinat lipu otsi. See oli kõik. Teised hakkasid siis, muidugi ajaviiteks, mind siunama, nagu oleksin just mina see kurja juur, kes teisi „hukatusse“ tirib. Kui mul see oli juba kae-

lani, korraldasime ühe hale-armsa lahkumise ja läksime igaiks oma koju. Südalinnas pidi veel seda „ontlikku“ moodi olal hoidma, kuid saades koju lähedale tõmbasin kaeluse üle kõrvade, iseenese hästi küüru, ja siis kui sadaviiskümmend meest koju. Kuid jalad ei tahtnud enam sõna kuulda, nii olid külmanud. Kuidagi jõudsin ikkagi pärale, ja kui toas peale minu kedagi poleks olnud, siis oleksin küll „hosianna“ laulnud. Istusin laua juures, vaatasin aknast välja ja mõtlesin, küll võib külm olla. Nägu õhetas enesel kui jaanipäeva aegne „ladvaupin“ kõik sellest, et inimene tahab uudist näha.

Jah, see paraad oli küll „hirmus ilus“, aga....

T-d.

=====

Hra direktor Jaan Noos'i 40-ne aasta sünnipäeva puhul
peetud aktus 22. jaanuaril 1929.
=====

22. jaanuaril 1929 oli meie kooli elus suursündmus, nimelt pühitses hra direktor oma 40-ne aasta sünnipäeva. Oieti oli see ju juubel ja mitte mõni harilik sünnipäev.

Selle tähtsa päeva hommikul polnud kõik mitte nii, nagu see on harilik koolipäeva hommikul. Õpilastes oli nagu mingit rahutust. Ja kui korraga koolis kaminana lendles suust suhu lause: „Täna on saalis aktus! siis sünnitas see juba märgatavat liikumist, ning õpilased kogunesid saali, ärevus ja ootus hommikusil uniseil nägudel. Asi oli korraldatud arvatavasti hra direktorile teadmata, tema üllatuseks. Ning kui siis koorilauljad kogunesid omale kohale, ilmusid õpetajad, kõigil pühalik vaikne ilme näol, siis andis selleks puhuks pidulikult riietatud prl. inspektrice viimased korraldused - saalis valitses ärev vaikus. Ning siis läkitati üks õpetajaist auväärt juubilari järele. Ning kui koridori trepil ilmus nähtavale direktor-juubilari kogu, algas laulukoor oma tervituslaulu, milliste helide saatel meie juubilar liikus omale kohale, enne veel kõikide õpetajate soovides hällilapsele kestvat enne.

Laulu lõppedes oli saalis haudvaikus, valitses kummaline, pühalik meeleolu. Sammu kõnetooli siis meie lugupeetud inspektrice ja tervitas lühikeses kõnes meie kõikide poolt armastatud juubilari. Ta mainis, et see, mida oleme praegu, et see millisel kõrgusel oleme praegu, see kõik on auväärt ja lugupeetud juubilari energilise töö tagajärg. Kõne lõppedes surus ta südamlikult õnnesoovides hra direktori kätt, ning ulatas talle õpetajaskonna kingituse - kristallvaasi, täidet purpursete nelkidega.

Järgmisena tervitas juubilari õpilaspere vanem Erna Tilleman, soovi-

=====

Maailm lumes.

Lumit Asendamatu, puhas, valge ja igavene, kui sinkjas-roosa marmorist sätendav kate, milles peegeldub põhjatu taevast ja loojenev päike. Lumi, mille vaatel pilk unistavalt peatub, lumi, mis kõiki rahvaid sõpruses ühendab. Tema helendav valgus võrast võlub, tema juures see oma vanuse - mure kaotab. Lumel võib end asetada kelgukesele tudisev vanake samuti kui väike laps, kis kudes vaheseinad. Ja siis naeratavad nad teineteisele, tundes end samastena... Igavene, valendav kuningriik! Sa teed mehest vallatu lapse, sinu ülesandeks on otsida vaheldust, ajavaid kehale, kes saab värskust ja jõudu iga sinuga saadet tunnist. Sa näed omi sõpru päevavalgel majasi mahajätvat siis, kui veel mägi puhkab pimeduses, tema tipp aga juba orangevärvilisest kiirist suudelduna unest ärkab. Sõnakuulelikult ja hoogsalt astuvad mehed, naised harnemarsis sügavas lumes, suusad kokkukõidet olal, kepid käes... Nad kõik tahavad kaasaelada, näha seda jumaliku tlu päikesetõusul mägestikus. Pole sõnu, mis võiks kirjeldada neid tundeid. Avanevad süda, käed, et kaisutada seda paradiisi. Täidet palavlikulisest rõõmusest ja väsinud mäketõusust, sõidetakse lõunale, enk keeratakse alles õhtuks tagasi, väsinuna, õnnelikuna, tahtmata millegist enam mõelda. Terve päev on nähtud vaid lund, valget ja siravat, see on rahuldanud. - Nüüd, mil on õhmagavad kõik kosulavad, unenägudega lapseund, Läbi avat akna, on sinul

des talle kogu Õpilaspere poolt nii palju õnne, ja nii palju päikest, kui seda aga iganes veel soovida saab.

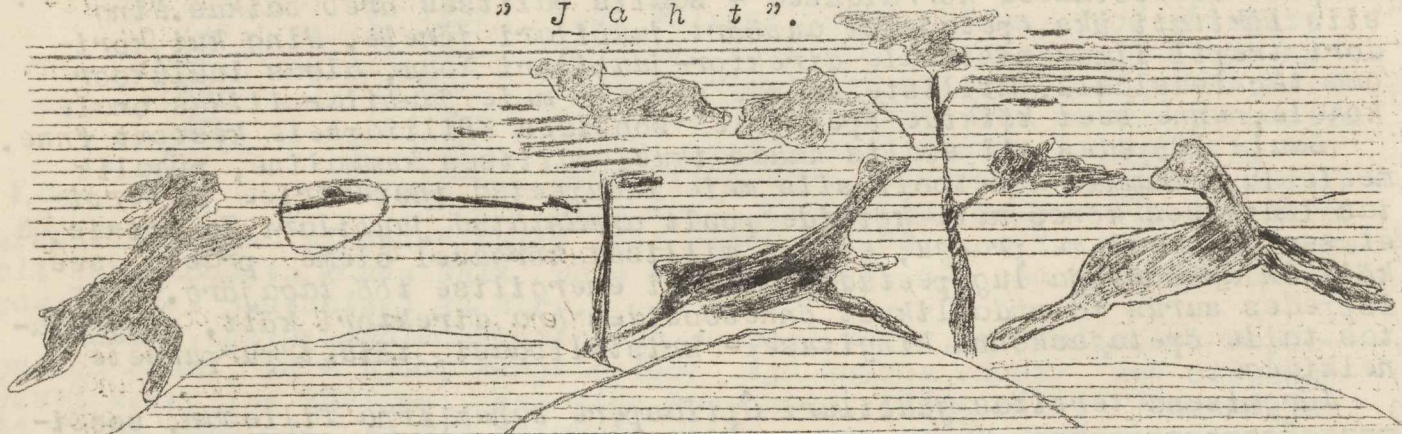
Siis andis edasi Õpilaspere kingituse - raamatuil asetseva suure ning jauni öökulli.

Järgmisena astus kõnetooli õp. hra Haud, andes lühikese ülevaate hra direktor J. noos'i eluloost, õpinguist, tööst ning tegevusest. Kõne lõpul kajajas mürisev „elagu" läbi vana koolimaja ruumide. Vaimustus oli suur, nägudel niilgas ärevus ja vaimustus, silmad kõigil tulvil täis õnnesoove, mida igaiks saatis oma armastatud ja austatud direktorjuubilarile.

Siis järgnes koori laul, ning selle järgi sammus kõnetooli meie juubilar ise. Näol rahu ja meeleliigutus, vaikne ja suursugune nagu ikka, ja ometi hääles helisemas tasane õnne noot. Ja õpilased vaikisid ja kuulasid, nad oisegu neelasid iga sõna, mis veeris üle lugupeetud juubilaril huulte. Ta tänas kõiki soojalt ning südamliselt, nääsüdamliselt ja hellalt, nagu see ikka ta viis. Täna kõiki ja kõige eest ning tähendas, et mitte tema üksi pole teinud seda suurt tööd, et mitte tema üksi pole viinud meid sellele kõrgusele, kus oleme, vaid, et selleks on kaasa aidanud kõik, - kõik, õpetajad kui ka õpilased. Kõne lõpetades lahkus Kõnetoolist, näol õnnevaikne sära.

Ja kui palju noori õpilassilmapaare vaatasid siis täis austust ja lugupidamist meie hällilapsele. Kõik soovisid talle palju, palju kaunist õnne, suurt ja kaunist, kõige kaunimat, mida elus võib leida. Ning vaimustatuina, ärevaina ja õnnelikena lahkuti saalist, nagu oleks olnud igaiks ise juubilariks. Kõik olid õnnelikud ühega, sest see üks on alati õnnelik kõigiga. V.

=====
" J a h t ".

Veidemann

=====
vaba sissepääs, o lumi. Midagi ei liigu sinu nägematus riigis, on näha vast mõne üksiku tähe vilgatust. Ja et sa oled armukade, et sind inimlapsed on unustanud paariks tunniks, viskad sina - vallatu lumi mõne valge lumilille aknale, mis on päevatõusul esimeseks teroituseks kosutavast unest ärkajale... Saksakeelest M.

=====
T.T.G. Kunstiringi üldkoosolek.

Oli kunstiringi esimene üldkoosolek pärast uut aastat reedel 18. jaanuaril, mil igaiks võib rahuliku südamega kirjutada aasta 1929.

Kõndides keset kuldset õiglusteed peab tähendama, et see oli eriti rahvarikkamaid koosolekuid sellel aastal, kuna muidu kauniski suur protsent õpilasist ujuvad kui leiges vees, ning loomulik, et siis koosolekud on neile tundmatuks maailmaks. Mõni kuri keel tahtis küll tõendada, et selles rahvarõnkuses olevat pisut süüdi päris ametlik teadaanne, kus teatatakse, et koosolekul pildistatakse kõik kunstiringi liikmed.

Ringi juhataja, avades koosoleku, peatas pisut ringi läinud poolaasta tegevusel ja, siirdudes sealt käesolevale semestrile, avaldas soovi, et see lõpeks täis tagajärjekast tööd, ega hukkuks ilusate sõnade barrikoadile.

Huvitavamaks pöevakorra punktiks osutus teine - ringi aastapäeva küsimus. Otsustati seda suurimat ringi päeva pühitseda väärikalt - 16 veebruaril. Selleks valiti 5 liikmeline peo-toimkond, kelle õlul lasub siis kogu peo korraldus. Suuri vaielusi tekitas küsimus, kuidas aastapäeva korraldada, kas 1) ainult oma õpilastele või õpilastele ja nende lähimatele tuttavatele, dääle enamusega võeti vastu viimane.

Kuna peo küsimus liiga pikale oli veninud, lükati järgmine pöevakorra-punkt - huviohtute küsimus - järgmiseks koosolekuks edasi.

Läbirääkimisteil arutati deklamatsioon - kursuste tasuküsimust. Et kursusest on liiga väne osavõtjaid ja selletõttu raske tasuda kursuste raha, siis tasub ringi kulud, et sõnasoovijaid poitud, lõppes koosolek - nagu ta lõpetas igalpool, kui tuleks lahkuda joonistusklassist, kus laudad igal väneval liigutusel armastavad kolinat teha, ja koguti saali pildistamiseks.

Oi seda mehkeldamist ja sekeldamist mis siis algas! Tiritti pinke teiselt poolt saali nurgast kohale, nii et pööd aurasiid, ja kui neile siis istuti või püsti seisti, õiendati eelpool seisjaid et nad teisi ära ei varjaks, sest kes tahaks, et oleks tal pildil näha üksainus kõrv vallatu juuksesalgaga või pool pööd. Ühe pildistamisega olid kõik ootused ja lootused rahuldatud ning üllilõbusas meeoleolu lahkuti koolist. G.M.

=====
T.T.G. Opilaspere Esinduse koosolek 12.1.29.
=====

Laupöeval 12.1.29. k.10 oli järjekorraline esindusekoosolek. See koosolek oli tähtsamaid, sest oli uue parandet põhikirja esimene lugemine, seega ka elavus suur, mis aga esinduse juhatajale kuidagi meeldida ei tahtnud, sest ta võttis mitmesuguseid "korraldusi" ette, nagu "ümberistutamisi" jne., ähvardas isegi koosoleku lõpetamisega, kui esindus "aru pähe ei võta." Esindusele aga ei meeldinud sarnased asjad, ja nii tekkisid põhikirjas kõvasti keeldud seisukorrad - nagu juhatajaga vaidlemine ja teised.

Asudes pöevakorra tähtsama punkti juure, parandet põhikirja ettelugemisele, elas esindus üle ebameeldiva üllatuse - polnud ilmunud ainustki komisjoni liiget, nii et puudusid igasugused seletuse andjad. Esindusel tuli siin omapööd talitada ja nii hakatigi vähest ajama lõhki juukse karva, (enesest kaunis väevaline toiming), väieldi tüütuseni iga pisikese asja juures. On punkt, et valitsuse liikmed valitakse korraga I-sel uue esinduse koosolekul, kuna Opilaspere vanem ehk n.n. "emand" valitakse üldhääletusel. Kerkib aga küsimus, kas enne või pärast valitsuse kinnitamist. "Noh, arusaadav" võtab keegi sõna "muidugi pärast valitsuse valimist, sest kes korraldaks muidu seda valimist - ikkagi uus esindus ühes uue valitsusega". "Aga mis vana esindusel vigar" sähvab teine. "Kus sa sellega, et uue Opilas-pere vanema valib vana esindus! Enne ikka uus valitsus ja siis alles Opilas-pere vanem." "Mis valitsus see siis on, kus pole vanematki?" pärrib kolmas ninatargalt. Jah sääl ta ongi - ei edasi ega tagasi. Algab lõputud väielused, aga kui needki lõputud väielused jõuavad lõpule ja asutakse hääletusele, siis leiab äkki esinduse juhataja Ameerika - et praegune koosolek polegi hääleõiguslik, sest "hääleõiguslik on koosolek kui on koos 3/4 liikmeist", koos oli aga ainult 2/3. Koosolijate näod venivad pikaks - see puudus veel. "Muudame 3/4 - dikku 2/3 - dikuks." Oleme nagu muutmise pööd, teeb keegi targa ettepaneku, mida aga keegi kuulda ei võta. Nii jääbki, koosolek pole otsustusvõimeline, ta võib ainult arutada. Ja ta "arutab" hoolega. Tekib üldine lõbus meeoleolu, küll mitte esinduse juhatajal, (arusaadav, tal oli üksinda igav oma kõrgel istmel). Kuulduvad nüüded: "Ei, ei minul on sõna?" - "Sina ole väkka, mina räägin nüüded." - "Kuidas nii. Mina palusin ennem sõna." jne.. "Hähu!" käsutatakse "ülevääl poolt", - ja rahü säigi. Viimaks, pööle paariunnilist sõnelemist saadakse nii kaugele, et kusa-gilt kostab kergendav nüüde: "Taevale tänü, viimane paragrahv!" (Kõikide igatsus käis uisutee järele).

Minnakse järjekorras edasi. Opilaspere valitsus on teinud otsuseks korraldada Itaalia õhtut, ja kuna õpilaspere vanem tunneb erilist huvi Itaalia vastu, siis võitleb ta inust ja ningest selle kasuks - see olevat midagi algupärast. Teised soovivad jälle midagi muud, näiteks kas õi Ungari õhtut, et ungarlased pealegi nagu vennasraevas ja kõik, kuid üks osa „emandaga“ eesotsas leiab selle olevat liiga „ära kulunud“.

Kuid see on juba vana asi, et võidavad ikka need, kél „vägi ja võimus“, nii ka siin - Itaalia õhtu läheb läbi (ühe osa suureks kurvastuseks). Valitakse komisjon, kus muidugi hoogu võtab (arusaadav) meie kooli krooniline haigus - keeldumine.

Lähinguid lüüakse veel neljapäevaste kõnede ümber. Opilaspere tahab neid omale: „Oh sa taevas,“ arvab keegi nii eraviisil. „On see Opilas-pere aga ahne, kõik kisuks enda kätte.“ „Siin ei ole ahnusest juttu, siin on tarvidusest jutt, said aru,“ vihaštab teine, kelle king pigistas. Esinduse liikmed aga ei taha aru saada sellest tarvidusest ja arvavad, et miks nad siis nüüd enam äkki ei võt olla Enesekasvatuse ringi käes. On enimgi olnud, olgu ka veel. Mõned aga leiavad, et see oleks lausa ülekohus, sest mis on meie neljapäevased kõned? „Rida arve - mis otsekohene unuvad!“ vastab keegi kohe. Valeldakse edasi ja tagasi, kuid nagu ikka, targemaks selle läbi ei saada. Tehakse rida ettepanekuid, ja viimaks, kui kõik juba higised ja palavad, tehakse salomoonlik otsus - neljapäevased kõned jäävad Enesekasvatuse ringile, kuid Opilaspere saab käsutamise võimaluse.

Kõik ootavad lõppu, aga vana tõde - kui sa midagi kangesti ootad, siis ta just ei tule, kordub ka siin. On veel rida asju ees. Nii valitakse kooli kooperatiivi põhikirja toimkond, kuhu kuuluvad - Erna Kuke-melk V-a, Leida Noose III-b, Liidia Klein - V-a ja Vally Taadler III-b õpetajasliikmeks hra J. Laarens. Samuti tulevad kinnitusele õhtupoolsed korrapidajad riiete toas, et ära noida mõne inimese patulangemist.

Nimekirjas figureerivad ainult ainult I-sed ja II-sed klassid „vanemate klasside õpilasil pole aega“ vastab sellekohase küsimuse pääle korra-minister E. Luik. Ja kus sa ning võtadki tolle aja, kui pead käima „Ka-levis“ tantsimas tantsupidudel ja jumal teab veel kõik kus keelatud kohtades. Arutuse alla tuleb veel küsimus, kas maksab seadada „Kalevisse“ mõni õpilane alaliseks korrapidajaks, kes siis nende „eksinud lindude“ nimestiku korralvurile esitaks, et ka teised saaksid teada, et kes need „suurejoonelised“ preilid on, kellele oma uisutee on nii väike, et sel-lel sõita kohe ei saa, et „pea hakkab ümber käima.“ Teiselt poolt aga laidetakse see ettepanek maha, tehakse ettepanek, et ärgu selleks kedagi eriliselt määratagu, selle kohuse võtku oma peale esinduse liikmed ja hõdku see salajas, sest vastasel korral tehakse korrapidajaile, kui „nuus-kurile naha pääle“, sest - „Kalevis“ on kõik võimalik.

Koosolek lõpeb kell 49. Oma imestuseks märkavad ülejäänud liikmed, et neid on nii „hirmus vähe“, vaevalt on kvoorum koos. Arusaadav, väljas oli uisutee avamine, muusika ja ilutulestik ja kes teab veel kõik mis head asjad ning esinduse liikmed „tilkusid“ pikkamööda, nii salamahti minema, välja - libedale jääle.

=====

T.T.G. Enesekasvatuse ringi referaatõhtu.

=====

T.T.G. Enesekasvatuse ringi referaatõhtu, mis peeti 21.1. s.a. k.o.p.l. osutus väga huvitavaks. Osavõtjaid oli kaunis ronnkesti, päämiselt vii-maste klasside õpilasi. Koosolekul junatas IV-b kl. õpilane Linda Käki. V-a kl. õpilane Salme Treial esines referaadiga: „Meie rahvaarvu vähenemine, selle põhjused ja tagajärjed,“ milles andis selge ja ülevaatliku pildi meie rahva praegusest tõeteroivislikust seisukorrast ja neist võima-lusist, milleni ta viimaks jõuab, kui rahva üve ei tõuse. Meie rahvaarvu vähenemise põhjuseks ei olevat mitte suur degeneratsioon, vaid liiga väi-ke juurekasv. Palju olevat vallalisi isikuid, palju lasteta abielupaare. Iseäranis vähe olevat lapsi meie tugevamal kihil - haritlastel. Põhjus-teks, miks lapsi ei soovi, olevat päämiselt maailmavaade ja ka sotsi-aalsed ja majanduslikud olud. Rahvaarvu vähenemise tagajärjed olevat väi-ga kurvad: meie rahvas sammuvat vastu kaduvusele või paremal juhul, venes-

tuvad ta, sest venelaste juurekasu olevat palju suurem.

Läbirääkimiste ajal avaldati arvamist, et eestlastel venestushäda karta ei olewat. Kui aga hra Dr. Madisson seda siiski töestas ja huvi-
tavaid matemaatilisi võrdlusi esitas, ei vaieldud enam vastu. Ka härra
Madisson kriipsutas alla somasuguseid põhjusi, miks lapsi ei soovita,
nagu referentki. Ühed ütlevad, et nad ei abiellugi, sest vallalisena on
parem elada, nautida elulõbusid, ja ka kulud on vähemad; teised ütlevad,
et nad lapsi üldse ei salli, ja nii on igal ühel omad põhjused. Seepeale
aga tähendas prl. Pruuden, et laste vähesus perekonnas ei olene enam
maailmavaatest, sest niidid rinnatavad juba rohkem ema, hinnatavat seda,
kellel on rohkem lapsi. Ja seda, et keegi lapsi üldse ei salli, võivad
ütelda vaid anormaalne inimene, sest igas naises peituvad suur ja ennast-
ohverdab lapsearmastus.

Hra Madissoni arvates mõjuvat ka see halvavalt meie rahvale, et riik
lastekodudes kasvatab üles just alaväärtuslikke ja moraalselt langenud
isikute lapsi, kes on pärinud vanematelt palju halbu omadusi, mida nad
pärandavad oma tulevastele põlvetele edasi. Tugevate ja tervete inimes-
te lapsed kannatavad aga vanemate juures häda ja puudust. Samuti peaks
kõrvaldama ka riigiteenistusest mõningoid vallalisi ja lasteta abiellu-
inimesi, et võimaldada teenistust neile, kellel on perekonnad. Naine aga
pidavat loobuma kõrvaltööst ja anduma vaid üksi kodule ja lastele.

Seepeale aga tähendati protesteerivalt, et kerge olewat ütelda: abi-
elluge! Aga kes meid siis õige võtab! Aga meie siis kellelegi abiellu-
miseks ettepanekut tena ei või, meie peame ootama, millal meile tenakse!
Ja siis ka veel teenistusest loobuma! Ei, see oleks juba ülekoos!

Hra Madisson seletas aga, et teenistusest tuleks vallandada eestkätt
meessoost vallalised isikud, et sellega siis sundida neid abielluma.
Samuti peaks kõrgendama ka palkasid sellejärele, kui palju on lapsi pe-
rekonnas. Sellega ühenduses tõuseb rahva ühe, ja rahvas oleks päästetud
degeneratsioonist, tõuseks riigi majanduslik hui ka poliitiline tasapind,
ja uhkelt võiks riik sammuda vastu oma tuleviku!

Koosolek lõppes kell 8 öhtu, ja koosolijad lahkusid ära vas meeletulis.
Igalühel oleks nagu ikka veel midagi ütelda olnud. L.Käki.

=====

Kiri John Galsworthy'lt.

Käesoleva aja suuremaid ja populaarsemaid inglise kirjanikke on kaht-
lemata John Galsworthy, kui mitte arvestada Bernard Shaw'd, keda mõnin-
gad kirjandusteadlased peavad suuremaks isegi Shakespeare'st.

Lugenud suvel mõned tema töist, tahtsin süveneda ka kuulsa kirjaniku
ellu. Tol korral aga ei saanud ühtki John Galsworthy elu sisaldavat kir-
jandusajalugu, ja nii kirjutasin talle 20 juunil 1928 a., paludes mõned
sõnad ta elust. Muidugi ei oodanud ma ühtki kirja, aga oma vapustavaks
üllatuseks sain 28 juunil suure, teel kortsunud ümbriku, mis sisaldas
alljärgnevat kirja ja võrdlemisi suurt Galsworthy portreed.

June 27. 1928.

Dear Miss Kuusik,

I thank you for your kind letter.

I was born in 1867 in Surrey England. I began to write when I was 27.
Before that I went to school at a great school called Harrow
and afterwards took my degree at Oxford. I was called to the
Bar - that is to say became a barrister. But I did not like the Law,
and after travelling a good deal I began to write stories. I have been
writing stories and plays ever since. That's about all.

I send you a signed photograph, and now you know all about me
except that I am married. With very good wishes. I am very truly your
(allkiri) John Galsworthy.

Tõlge:

Kallis prl. Kuusik,

tänan Te lahke kirja eest. Sündisin 1867 Surrey's Inglis-
maal. Hakkasin kirjutama, kui olin 27. Enne seda käisin koolis - suure-
maid kooli - nimetat Harrow'iks ja hiljem lõpetasin ülikooli Oxfordis.
Mööndusin seadlusele - nii öelda, hakkasin advokaadiks. Aga ma ei eelis-
tanud seadust ja rännanud hää hulk aega, algasin kirjutama jutte. Sest

ajast olen ikka kirjutanud jutte ja näidendeid. See ongi kõik.

Saadan Teile allokirjutet foto, ja nüüd teate minust kõik, välja arvatud, et olen abielus.

Parimate soovidega

Jään Teie

John Galsworthy (allk.).

=====

P ä e v a t e a t e i d.

=====

12. I. Õpilaspere esinduse koosolek. (Kirjeldus selles nr-is.)
12. I. k. 10 hom. Tartu vabastamispäeva mälestamine. Avab dir. J. Roos, andes kujuka ülevaate Tartu saatusest läbi aastasaajandite. Teisena kõneleb õp. A. Laar oma isiklikest elamustest enamlaste ajalt kodulinna ja Tartu vabastamisest eesti vägede poolt. Aktuse lõppedes - raadio ettekanne aktusest krediitpanga keldris.
- Samal päeval k. 5. p. l. rahvakoosolek T. T. G. saalis. Kõnelesid dir. J. Roos, õpetaja A. Laar, deklameeris "Vanemuise" näitleja K. Pölde, klaverisoolo õpilaselt J. Ramm'ilt. Rahvast oli kogunud murruna.
16. I. Enesekasvatuse-ringi koosolek. (Kirjeldus selles nr-is.)
11. I. Kirjandusringi koosolek. (Kirjeldus järgmises nr-is.)
17. I. Neljapäeva hommikune koosviibimine. Kõne V-a kl. õpilaselt Lili Tasso'lt ainele "Lessingi elust ja tööst". (Pikemalt selles nr-is.) Tehti teatavaks Õpilaspere II astme kontu otsus õpilaste eksimuste üle (vaata eelmine T. T. G. number, artikkel "Kontukojast").
17. I. Reaalteaduste-ringi koosolek. (Kirjeldus järgmises nr-is.)
18. I. Kunstiringi järjekorraline koosolek. (Kirjeldus selles nr-is.)
19. I. Reaalteaduste-ringi raadio-õhtu. (Kirjeld. järgm. nr-is.)
21. I. Enesekasvatus-ringi referaatõhtu. (Kirjeld. selles nr-is.)
22. I. Hra direktori juubeli-aktus. (Kirjeld. selles nr-is.)
23. I. Hra Dr. Madissoni kõne influentsast ja gripist.
- IV-b klass suleti gripi pärast 28. jaanuarist kuni 31 jaanuarini. Õpilasi oli jäänud klassi ainult 5, mispärast tuli sulgeda klass. Teistes klassides on ka puudumisi, kuid mitte nii suurel määral.

=====

Tartu linna tervishoiu osakond ühes koolivalitsusega on saatnud ringkirja Tartu koolidele influentsa-taudi vastu võitlemiseks, milles on rõhutatud järgmised punktid:

- 1) vastavaid lendlehti levitada koolis;
- 2) täielik kinokeeld maksmata panna;
- 3) kõikisugu koosolekud koolimajades ära keelda;
- 4) suuremad kogumised õpilastel koolis ära jätta;
- 5) influentsa haiged või selle kahtlased koolist viibimata koju saata;
- 6) õpilased peavad soojalt riietuma, eriti kandma soojaid sukki;
- 7) tuleb hoiduda higistamise eest, et mitte kergesti külmetada.

=====

" V ö i s t l u s ".

